

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2521 (คำ)

เรื่อง อยามัวเมาความจำ

อาศัยหลักวิชามาสอนมันไม่ทันไม่ถึงใจการโต้ตอบอะไรก็ดี ปัญหาในแง่ต่าง ๆ เราจะไปหาคำตอบที่ไหน ในคัมภีร์ท่านไม่มีไว้ทุกแง่ทุกมุมพอเราจะไปหามาตอบให้ทันกับเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น แต่เราเรียนธรรมภายในจิตใจดูซิ เรียนให้รู้ถึงเหตุถึงผลภายในจิตใจ ทั้งโลกและธรรมกระจ่างกันทั้งสองด้านแล้วเอาซิ จิตจะข่องที่ไหนชัดที่ไหน เมื่อจิตไม่ติดตัวเองเสียเท่านั้นแหละมันไม่ติดอย่างอื่น สำคัญที่มาติดตัวเองมาหลงตัวเองนั่นซิไปไหนไม่รอด เพราะฉะนั้นจึงให้เรียนตัวเอง

พระพุทธเจ้าสอนไว้แคบ ๆ แท้ ๆ ละ แต่มันลึกซึ้ง เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ สอนความจริงแท้ ๆ นี่ นี่แลเริ่มแรกจุดของงานที่จะกระจายออกไปทั่วโลกทั่วสงสาร ให้รู้แจ้งแทงตลอดไปว่า เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ จะแจ้งไปทั่วสรรพางค์ร่างกายก็ออกจากนี้เสียก่อน กระจายออกไปออกจากนี้ก็กระจายไปทั่วโลก โลกวิทู รู้แจ้งเห็นจริงโลกสงสาร คืออันนี้ฉันใดอันนั้นก็ฉันนั้น ไม่ต้องไปเที่ยวดูเที่ยวถามใครละ เห็นอันนี้ชัดเจนภายในตัว เพราะมันเหมือนกันในโลกอันนี้ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อรู้ชัดแล้วแตกกระจายไปหมดรู้ไปหมดจะว้ายังไง ที่นี้จิตไม่มีอัตไม่มีอนันไม่มีติดข้องตัวเอง ไม่มีอะไรมาปกคลุมหุ้มห่อ มันติดตัวได้อย่างคล่องแคล่วทีเดียว พูดถึงเรื่องอรรถเรื่องธรรมก็แสดงออกปั๊บ ๆ ๆ จะว่าไง นี่เรียนธรรมพระพุทธเจ้าให้เรียนอย่างนี้

ที่นำธรรมมาสอนโลก ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นซึ่งนับเพียงพอประมาณเท่านั้น ก็ออกจากพระทัยนี้ ท่านไม่ได้ไปหาศึกษาที่ไหนมาเลยเฉพาะธรรมแล้ว เรื่องโลกต้องศึกษาแต่เรื่องธรรมแล้วพระองค์เป็นสยัมภู ทรงรู้เองเห็นเองด้วยการปฏิบัติให้ถึงความจริงโดยพระองค์เอง เมื่อถึงความจริงรู้ความจริงแล้ว สอนคนสอนสัตว์โลกทำไมจะไม่จริง ผู้ที่หาของจริงอยู่แล้วทำไมจะไม่ยอมรับ ของจริงมีอยู่

นี่สาวกออกมาจากสกุลต่าง ๆ พระราชามหากษัตริย์ พ่อค้า เศรษฐี กุฎุมพี ขวานา คนยากจนเข็ญใจ เข้าไปแล้วเป็นศากยบุตรทั้งหมด ใครเรียนมากเรียนน้อยขนาดไหนพระองค์ไม่เห็นว่าเป็นนะ ทางโลก มาเถิด เอหิภิกขุอุปสัมปทา เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมวินัยเรากล่าวดีแล้วหรือธรรมเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติตนเพื่อความสิ้นสุดแห่งทุกข์

เถิด ถ้าผู้ที่ยังไม่ได้สิ้นสุดแห่งทุกข์ ผู้ที่สิ้นสุดแล้วมาบวชที่หลังนี้ก็ไม่ต้องรับสั่งอย่างนั้น ประทานโอวาทไปอีกแบบหนึ่ง เป็นภิกษุมาเถิดธรรมเรากล่าวดีแล้ว เท่านั้นพอ นี่ผู้ที่สำเร็จไปแล้วจึงมาบวชก็มีแต่เป็นส่วนน้อย

สาวกเหล่านี้ท่านไปเรียนที่ไหนมา ทำไมท่านจึงสอนโลกได้แม่นยำนัก สรรณฺ คจฺฉามิ สรรณฺ คจฺฉามิ เราถือทุกวันนี้ ถ้าท่านไม่เก่งไม่เลิศทั้งทางด้านจิตใจ ไม่เลิศทั้งการอบรมสั่งสอนจะไป สรรณฺ คจฺฉามิ ได้ยังไง มันไม่ถึงใจโลกพอที่จะ สรรณฺ คจฺฉามิ ได้นี้ละ นี่เรียนกันมาจนคัมภีร์แตก คนไหนบ้างพอที่จะเป็น สรรณฺ คจฺฉามิ ให้โลกเขากราบไหว้ได้สนิทใจมันไม่มีนี่ละ เอาแต่ความจำมาอวดน้ำลายกันเฉย ๆ ความจำมันจะเหมือนความจริงได้ยังไง

ความจริงมันรู้จริงเห็นจริง เพราะทำจริง ปฏิบัติจริง รู้จริงเห็นจริง พูดได้จริง ๆ ตามหลักธรรมชาติที่เป็นจริงแล้วใครจะค้านได้ ค้านไม่ได้ มันต่างกันที่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นให้เรียนให้ถึงของจริง ของจริงสมัยครั้งพุทธกาลกับของจริงครั้งนี้เหมือนกัน ทุกขัง อริยสัจจัง คงเส้นคงวา สมุทฺธย อริยสัจจัง ก็คงเส้นคงวา นิโรธ อริยสัจจัง ก็คงเส้นคงวา มัคคปฏิบัติ อริยสัจจัง ก็คงเส้นคงวา เอาเดินซิ ไม่มีอะไรบกพร่องเลยธรรมของพระพุทธเจ้า

มันบกพร่องอยู่ที่ตัวของเราเท่านั้นแหละ เอ้า ฟิตตัวของเราขึ้นให้มีความสมบูรณ์ สติฝึกอย่างอนใจ อย่ายอเฉย ๆ อย่าเห็นอะไรดียิ่งกว่าเรื่องธรรมของพระพุทธเจ้า ในขณะที่เดียวกันอย่าเห็นอันใดดียิ่งกว่าการตั้งสติ ตั้งมันทั้งวันทั้งคืน สติเป็นของตั้งได้ เป็นของบำรุงให้มีความสืบทอดกันโดยลำดับจนมีกำลังแก่กล้าสามารถได้ ปัญญาก็เหมือนกัน ที่แรกเริ่มฝึกหัดก็ล้มลุกคลุกคลาน เพราะไม่เคย พิจารณาแยกแยะอะไรมันก็ไม่เข้าใจที่แรก

ก็เหมือนเราเอาจอบเอาเสียมไปขุดภูเขาทั้งลูก ปราบภูเป็นอย่างนั้นละที่แรก โห จนเกิดความท้อใจ จะพิจารณาได้ยังไงจิตใจของเราก็มืดตื้อ กิเลสตัณหาก็ยิ่งหนาแน่น แล้วจะไปขุดไปฟันหรือไปพิจารณากันรู้ได้ยังไง นี่เวลาไม่มีกำลัง สติปัญญายังไม่มีเป็นอย่างนั้นความรู้สึกของเรา พอพยายามเข้าไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดไม่ถอย สติปัญญาก็ค่อยแสดงกำลังตัวออกมาให้เห็นโดยลำดับ ๆ ที่นี้ความกล้าหาญก็มีขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจากการ

พิจารณาที่ประจักษ์เรื่อย ๆ ไป ที่นี้สติปัญญาก็ยิ่งเด่น เด่นเรื่อย นั่นการฝึกเป็นอย่างนั้น ขอให้มีความขยันหมั่นเพียร

นักบวชต้องเป็นนักอดทน ไม่อย่างนั้นสอนโลกไม่ได้ถ้าสอนตนไม่ได้ คนไม่มีความอดทน คนไม่มีความอุตสาหะพยายาม ไม่มีความพากเพียร เป็นคนขี้เกียจ สอนตนเองก็ไม่ได้แล้วจะเอาอะไรไปสอนคนอื่น หาหลักเกณฑ์ไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นหลักสำคัญที่จะชำระกิเลสออกจากจิตใจ ต้องอาศัยความพากเพียรมีสติปัญญาเป็นหลักสำคัญ เป็นเครื่องมือที่ทันสมัย

ประมวลลงมาในธรรม ในโลกนี้ไม่มีอะไรเลิศยิ่งกว่าธรรม เราแน่ใจจนหาที่แย้งไม่ได้ ในหัวใจเราก็ตี นี่หมายถึงปัจจุบันนี้ทุกวันนี้ ตั้งแต่ก่อนก็เป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งเคยเล่าให้หมู่เพื่อนฟังแล้ว เกิดความสนใจในศาสนา เกิดความเลื่อมใสพระกรรมฐานก็เลื่อมใสมาก ตั้งแต่เริ่มต้นออกบวชถ้าเห็นพระกรรมฐานมาพักอยู่ที่วัด เราต้องไปถึงก่อนเพื่อนหมด ไปศึกษาปรารภกับท่าน ท่านพูดให้ฟังมันจับใจ จิตใจมันชอบกล จึงได้ออกกรรมฐาน เวลาเรียนเสร็จแล้วก็ออก

ในขั้นเริ่มแรกอ่านหนังสือธรรมะธัมโม เฉพาะอย่างยิ่งประวัติของพระพุทธเจ้า พุทธประวัติ เกิดความซึ่งจนถึงกับน้ำตาร่วงเรื่อย ๆ เกิดความสงสารพระองค์ด้วย เกิดความอัศจรรย์ในผลของพระองค์ที่ทรงได้รับด้วย แล้วจิตก็มีความกระหึ่ม และอ่านประวัติของสาวกองค์นั้น ๆ ที่ออกมาจากสกุลต่าง ๆ มาแล้วมาเป็นแบบเดียวกัน ไม่ได้คำนึงถึงความอดอยากขาดแคลนอะไรทั้งนั้น มุ่งแต่อรอดแต่ธรรมเพื่อความพ้นทุกข์โดยถ่ายเดียว องค์ไหนออกมาจากสกุลใด สกุลพระราชามหากษัตริย์ เศรษฐี กุฎุมพีขนาดไหน ไม่เอาเรื่องสกุลมาเกี่ยวข้องเลย เอาแต่หน้าที่ของพระเต็มเม็ดเต็มหน่วยจนได้บรรลุธรรม เมื่อบรรลุธรรมแล้วสอนใครได้ มันแตกฉานแล้วภายในหัวใจนี้ ไม่มีอะไรมาปิดมาบังก็จะฉานนะซี พูดได้ตามความสะดวก ออกมาจากใจที่เปิดเผยอยู่แล้วโดยปรกติ

เราพยายามฝึกหัดที่แรกก็ล้มลุกคลุกคลานเหมือนกัน เริ่มแรกจริง ๆ ตั้งแต่เราบวชเราอยู่วัดโยธานิมิต หนองขอนกว้าง กรมทหารฯ นี้ แต่เราเลื่อมใสทางภาวนา ถึงได้มาเรียนถามท่านพระครูว่าภาวนาจะทำยังไง กระผมมีความสนใจอยากจะทำภาวนาด้วย ท่านก็สอนว่า พุทโธ นะห์แหละ ผมก็ภาวนา พุทโธ นะห์แหละ พอว่างั้นเอา พุทโธ เรื่อย เวลา

จะหลับจะนอนเราใช้เวลา ๑ ชั่วโมง หยุดเรียนหนังสือ ๑ ชั่วโมงนั้นละทำภาวนา อย่างนั้นเป็นประจำไม่เคยลดละ ภาวนาพุทโธ ๆ ทำไปก็ไม่ค่อยสงบ หลายครั้งหลายหนไปสงบที่นี้ พุทโธ ๆ ปรากฏว่าจิตมันแน่วเข้า ๆ จิตที่ค่อยแน่ว ๆ สงบลงไปโดยลำดับ ๆ

มันเป็นจุดแห่งความสนใจเหมือนกันนะ ทำให้เกิดความสนใจ สติก็ดีขึ้น ๆ แล้วจิตก็ลงถึงที่กัก โอโห พอจิตลงถึงที่ หือ ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ตื่นเต้น จิตใจรู้สึกมีความตื่นเต้นพูดไม่ถูก เป็นเรื่องอัศจรรย์ คงอันนั้นละความตื่นเต้นี่ละ เราเข้าใจว่าความตื่นเต้นี่ไปรบกวนจิตที่สงบนั้นให้ออนตัวขึ้นมาเสีย สงบลงไปไม่นานนะ แต่พอจับได้ชัดเจนถึงเรื่องหลักฐานของจิตที่ว่าสงบไปแล้วเป็นอย่างไร ซึ่งเราไม่เคยเป็นเลย มาเป็นที่วัดโดยธานีมิต ตะล่อมลงไป ๆ พุทโธ ๆ พุทโธหายเงียบไปเลย จิตก็หยุดก็เลย ลงถึงที่เลย ขาดออกไปจากทุกสิ่งทุกอย่าง มีแต่เนอยู่แต่จิตซึ่งเป็นของอัศจรรย์อย่างยิ่ง

นั่นแหละมันเกิดความตื่นเต้นี่ใจอะไรก็แล้วแต่จะพูด เราไม่เคยเห็นอย่างนั้น แต่ไม่นาน คงจะเป็นเพราะความตื่นเต้นี่ไปเขย่ามันเสีย จิตเลยถอนออกมา พยายามทำเท่าไรก็ไม่ได้ที่นี้ โอ้ย เสียใจทำไม่ได้ ก็ทำอยู่ทุกวันนี้แหละ ความจริงจิตไปคาดผลที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว อยากให้มันเป็นอย่างนั้น ๆ ลืมภาวนาซึ่งเป็นหลักปัจจุบันอันจะยังผลให้เกิดนี้เสีย มันไปยุ่งกับเรื่องอดีต อารมณ์อดีตนั้นแหละมันไม่เป็น ที่นี้พอจาง ๆ ไป พอปล่อยอารมณ์อดีตมาภาวนา เป็นอีก พอเป็นแล้วจิตก็เป็นบ้าอีกแหละ ขยับเข้าไปอารมณ์อดีตอยู่นั้น อยากให้มันเป็นอย่างนั้นอีกอยู่อย่างนี้ เลยอยากให้เป็นอย่างนั้น ๆ อยู่โน้น อยู่นอก ลืมนี้เสีย

จนกว่าจะออกภาวนาจริง ๆ นี้เราเป็น ๓ หนเท่านั้นละ เรียนหนังสืออยู่ถึง ๗ ปีเป็นเพียง ๓ หนเท่านั้น เป็นอย่างมากนี่นะ ลงถึงขนาดที่ว่าอัศจรรย์เต็มที่ ลงก็เต็มที่แล้วขาดหมดเลย อารมณ์อะไร ๆ ขาดหมดเลยในเวลานั้น เหลือแต่รู้อันเดียว กายก็หายเงียบเลย มันอัศจรรย์ละซิ นี่ละเป็นเครื่องฝังจิตให้มีความสืบทอดที่จะออกปฏิบัติ กล้าพูดให้หมู่เพื่อนฟังได้ในที่เปิดเผย ว่าผมนี้จะเรียนจบแค่เปรียญ ๓ ประโยคเท่านั้น ส่วนนักธรรมจะได้แค่ไหนไม่สำคัญ สำคัญที่เปรียญนี้ให้ได้ ๓ ประโยคแล้วผมจะออกปฏิบัติ แต่เราไม่ได้บอกนะว่าผลของเราที่เคยปฏิบัติมา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ หรือทำจิตใจให้เป็นเครื่องดูตม เราไม่ได้บอก

พอจบประโยค ๓ แล้วที่นี้อยู่ไม่ได้ คำสัจย์เราตั้งไว้แล้วว่าต้องออก เหมือนกับใบไม้
มันเหลืองไปหมด ถูกผู้ใหญ่ท่านบังคับไว้ว่าไม่ให้ไปที่ไหน ยังไม่ให้ออกอะไรอย่างนี้
แต่เราไม่ค้ำ ความจริงภายในจิตมันหากไม่รับ อยากรู้ก็ต้องออกเท่านั้น ถ้าไม่ออก
แล้วก็ไปโมฆะ คือขาดความสัจย์ความจริงแล้วเกิดประโยชน์อะไร จะเรียนไปสัก
ร้อยประโยคก็ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร เมื่อฆ่าความสัจย์ความจริงของตัวเองให้ยับยั้ง
ไปแล้วไม่เกิดประโยชน์ อยากรู้ต้องออกถ่ายเดียวเท่านั้น ก็เหมือนอย่างเทวดาช่วยนะ
ตอนที่อยู่กรุงเทพฯ เราอยากออกทุกรุนทุรายจะตาย ปรากฏว่าสมเด็จพระสังฆราช องค์
วัดพระศรีมหาธาตุ ท่านออกไปต่างจังหวัด เราได้โอกาสท่านนั้นเปิดหนีเลย

เรายังไม่ลืมนะคำสัตย์อธิษฐานของเราที่ตั้งก่อนตอนพรุ่งนี้เช้าเราจะออกเดินทาง เรา
เอาอย่างเร็วขนาดนั้นนะ เพราะถ้าเป็นผลไม้มันก็เรียกว่ามันจะหล่นอยู่แล้ว คือจะออกอยู่
แล้ว กลางคืนตั้งสัจอธิษฐานหากว่าข้าพเจ้าออก ๑) ข้าพเจ้าออกได้ด้วย และออกไป
แล้วปฏิบัติธรรมถึงความมุ่งหมายที่เราได้ปรารถนาไว้หนึ่ง ขอให้ในทางฝันก็ตาม
หรือจะรู้ในทางด้านภวนาก็ตาม ให้เป็นของอัศจรรย์ เราเอาความอัศจรรย์ในนิมิต จะ
เป็นความฝันก็ตาม จะรู้ด้วยทางภวนาก็ตาม เราอมรับทั้งสองอย่าง เพราะเราภวนา
อยู่ทุกวันไม่เคยละเรียนหนังสืออยู่ที่ ๒) ถ้าออก-ออกได้ คือว่าออกจากทางเรียนที่ผู้
ใหญ่บังคับไว้นี้ได้ แต่ไม่เกิดผลอะไร ก็ให้แสดงนิมิตแบบนั้น แบบออกได้แต่ไม่มีผล
ให้เห็นได้อย่างชัด ๆ ๓) ออกไม่ได้ด้วยและไม่มีผลอะไรด้วย ก็ให้เห็นอย่างชัด ๆ ๓
ข้อด้วยกันตั้งสัจอธิษฐาน

เวลาไหว้พระสวดมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้วก็ตั้งสัจอธิษฐานอย่างนี้ แล้วก็นั่งภาวนาพอ
สมควร ก็ไม่รู้อะไรไม่เห็นอะไร นอน อยู่วัดบรมนิวาสสี่มื่อไร มันก็ ๖ ทุ่มแล้วแหละ
นอนลงไป ประมาณสักตี ๔ นี่มันฝันอะไรพิสดาร โอโฮ อัศจรรย์จนกระทั่งทุกวันนี้
ความฝันนะ พอหลับลงไป แต่ฝันตอนจวนสว่างคือตอนตี ๔

ปรากฏว่าเหาะขึ้นอากาศโน้น เหาะรอบพระนครหลวง แต่ไม่ใช่นครหลวงกรุงเทพฯ
เรานะ นครอะไรแปลกอัศจรรย์ เหมือนนครเทพ เหมือนเทวสถาน เราเหาะรอบพระ
นคร ๓ รอบ พระนครนี้มองสุดสายหูสายตา มองลงไปตีgramบ้านช่องเป็นเหมือนหอ
ปราสาท ประดับด้วยทองคำด้วยเพชรด้วยพลอยอะไรอย่างนั้น แพรวพราวไปหมด
อัศจรรย์จนกระทั่งทุกวันนี้ โอโฮ เมืองอะไรถึงเป็นอย่างนี้ มันไม่ใช่เมืองหรือปลูกสร้าง
กันด้วยวัตถุต่าง ๆ เหมือนมนุษย์ทั้งหลายสร้างกัน เช่นด้วยอิฐด้วยปูนด้วยไม้ด้วยดิน

เผาะอะไรเหล่านี้ มันไม่มีอย่างนั้นนี่ มองลงไปมันเป็นทองเหลืองอร่ามไปหมดเลย แพรวพราวอัสจรรย หะไปเรื่อยชมเรื่อย หะรอบพระนคร ๓ รอบนี่เกิดความ อัสจรรยจนถึงใจเหมือนกัน เพลิน ถึง ๓ รอบแล้วก็ลง พอลงมาถึงที่ก็รู้สึกตัวตื่นขึ้นมา

มันก็คงจะเริ่มตั้งแต่ตี ๓ ฝืนนี่นะ รู้สึกตัวขึ้นมาก็เป็นตี ๔ เวลาตี ๔ พอตี โอ้โฮ มีความกระหึ่มเต็มที่ อย่างไรก็ตามสำเร็จตามความมุ่งหมายไม่สงสัยความฝืนนี้ เราได้ตั้ง เป็นสัตยาธิษฐานอย่างเต็มที่แล้ว จิตแน่วแน่ที่สุดในขณะที่ตั้งสัตยาธิษฐาน ไม่ได้ วอกแวกคลอนแคลนเลย เราแน่ใจอย่างไรเรา ๑) เราต้องได้ออก ๒) ออกแล้วเราต้อง สำเร็จตามความมุ่งหมายของเราโดยไม่สงสัย

พอตื่นเข้ามาแล้วมีความดีใจภูมิใจ โอ้โฮ เย็นไปหมดวันนั้น พอฉันเสร็จแล้วก็ไปกราบ ลาสมเด็จพระเจ้า สมเด็จพระ ดิสุโส อ้วน วัดบรมนิวาส เอ้อ เจ้าจะไปก็ตีให้ไปช่วยที่วัด สุทธจินดาหน่อยนะว่างั้น เกล้าๆก็จะไปทางโน้นแหละก็ว่างั้น เราจะไปทางโน้นต่างหาก แต่เราไม่ได้หวังจะช่วย ก็เพื่อให้ท่านเปิดโอกาส เกล้าๆก็จะไปทางโน้นแหละ เอ้อไปได้ ว่างั้นเราก็เตรียมตัวออกเดินทางในวันนั้นเลย ขึ้นรถมานอนโคราช แล้วก็เลยไปจำ พรรษาที่จักราช ปีนันไปจำพรรษาที่อำเภอจักราช

ได้ภาวนาเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะตั้งแต่ออกไปตั้งหน้าตั้งตาเอาจริงเอาจัง คราวนี้เราจะ ให้เห็นจิตที่เราปรากฏ ๓ ครั้งนั้นให้ได้ทีเดียว คราวนี้จะไม่ให้มันเป็นอย่างที่เป็นมา แล้ว ๒ ปี ๓ ปีถึงปรากฏหนหนึ่งนี่ไม่เอา คราวนี้จะเอาให้มันอยู่มือทีเดียว ตั้งแต่ ออก มากี่เอาจริงเอาจัง นิสัยเราเป็นอย่างนี้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนมีแต่ภาวนาทั้งนั้น เรื่องการ เรื่องงานอะไรไม่ยุ่ง มายุ่งไม่ได้ จิตมันก็เริ่มขึ้น ๆ ปรากฏเด่น ปรากฏเรื่อยอันนั้นที่นี้ เว้น ๒ คิน ๓ คินปรากฏ ๆ ต่อไปก็ปรากฏทุกคินแนว ๆ สมาธิเก่งมาจากโน้น แต่มัน มาเสื่อมอย่างที่เคยเล่าให้ฟัง มันมาเสื่อม พลิกได้อีกตอนไปอยู่กับท่านอาจารย์มัน จาก นั้นมาก็แรงใหญ่ แรงจนจะเอาเป็นเอาตายจริง ๆ ก็พรรษา ๑๐ นี้แหละ

โอ้โฮ ตั้งแต่เราบวชมานี้ พูดถึงเรื่องความหักโหมทางร่างกายนี้ พรรษา ๙ ล่วงไปแล้ว นั้นแหละ ไปเข้าพรรษา ๑๐ นี้หนักมาก ทางร่างกายนี้หนักมาก ทางจิตใจมันก็เข้มแข็ง อยู่แล้ว ทางร่างกายมันหนักมาก เพราะว่าเราได้นั่งถึงตลอดรุ่ง ๆ นี่นะ นั่งแต่ละคิน ๆ นี้ โอ้โฮ มันเหมือนตายไปแล้วฟื้นกลับคืนจะว่าไ้ เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าจิตมันไม่

ได้อย่างใจทุก ๆ ครั้งไปที่เรานั่งตลอดรุ่ง บางคืน ๖ ทุ่มยังลงกันไม่ได้ นั่นแหละที่มันบอบช้ำมาก คับทางด้านปัญญา นี่แหละที่ว่าปัญญาอบรมสมาธิ เราได้จากการพิจารณาของเราเนี่ย เมื่อสติปัญญาทันกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ทุกขเวทนา เป็นต้นแล้ว ทุกขเวทนาจักดับพิบลงไม่มีอะไรเหลือเลย แม้ร่างกายที่นั่นได้อยู่ก็หายเจ็บไปจากความรู้สึก เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ ซึ่งเป็นของอัศจรรย์ นี่ได้จากความเด็ดเดี่ยวอาจหาญ ได้จากความจนตรอก ทุกขเวทนามันตีต้อนเรา เหมือนกับว่าเราจะแหลกเป็นผุยผงไปโน่น แต่สติปัญญาก็บุกเบิกออกจนได้ เราจึงกล้าพูดว่า คนเราไม่ใช่จะโง่งอยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงคราวจนตรอกแล้วมันหาทางออกได้ ฉลาดได้ เราก็ก็นึกถึงเรื่องของเราที่เคยเป็น

ตั้งแต่ยังไม่เข้าพรรษามันแรงใหญ่แล้วความเพียร เพราะจิตไม่เสื่อมแล้วตั้งแต่เดือนเมษายนมาแล้วไม่เสื่อม จนกระทั่งถึงเข้าพรรษา มันนั่งตลอดรุ่งมาไม่ทราบกี่คืนแล้ว เอาใหญ่จริง ๆ นี่ เพราะเหมือนกับผูกอาฆาตนะ อาฆาตเรื่องความเสื่อมของจิตนี้ คราวนี้จะเสื่อมไปไม่ได้ เสื่อมคราวนี้ให้ตายเสียเลย เอา ๆ สู้กันขนาดนั้นทีเดียว ไอ้เรื่องจะถอยนี้ไม่มี ถ้าจิตดวงนี้จะเสื่อมก็ให้ตาย เอาตายเท่านั้นละว่ากัน มันก็ฟาดกันอย่างหนัก

เวลานั่งตลอดรุ่งนี้ ไอ้โห ทุกขเวทนา ถ้าวันไหนมันลงได้ง่าย เช่นอย่างนั่งประมาณสามสี่ชั่วโมงมันลงได้ นี่ก็ไม่บอบช้ำนะร่างกายของเรา นั่งเวลาเท่ากันก็ตามสำคัญที่จิต ถ้าวันไหนจิตพิจารณายากลำบาก วันนั้นสุขภาพของเรานี้โทรมมากทีเดียว ทрудโทรมมาก เจ็บปวดมาก วันไหนพิจารณาได้อย่างใจ พอกำหนดปั๊บได้ความ ๆ พิจารณาไปปั๊บ ๆ ได้ความ เดียวก็พุ่งลงเลย พอถอนขึ้นกำหนดพิจารณาอีกได้ความอีก ได้เรื่อย กว่าจะตลอดรุ่งมันรวมถึง ๓ หน ถอนมาถึง ๓ หนตลอดรุ่งพอดี

วันเช่นนั้นลุกออกจากที่ไปได้อย่างสบาย เหมือนกับเราไม่ได้นั่งตลอดรุ่งถ้าวันไหนจิตดีอย่างนั้น ถ้าจิตไม่ดีนั้นซิ คือปัญญาไม่ทันกันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นั่นละรู้สึกว่ามันช้ำมากที่สุด พรรษานั้นตั้งแต่เราบวชมานี้เกี่ยวกับเรื่องร่างกายเป็นพรรษา ๙ พรรษา ๑๐ อ้อพรรษา ๙ ออกไปแล้ว ตั้งแต่เดือนเมษายนของพรรษา ๙ ที่ล่วงไปแล้ว ตอนนั้นเราแรงใหญ่จนกระทั่งออกพรรษา จากนั้นมาเราก็ก็นั่งตลอดรุ่งอีกเลย นี่เป็นความลำบาก

ที่นี้จิตก็เป็นสมาธิได้แน่และแน่ตั้งแต่นั่งสมาธิตลอดรุ่งได้นั้น แน่ ๆ ขนาดที่ว่า เอ้อ ต้องอย่างนี้ ที่นี้ไม่เสื่อม นั่นรู้ะรู้ในจิต เหมือนกับว่ามันขึ้นพัก เป็นพักของมัน ปั๊

เกาะติดกันบีบไม่ตก พุดง่าย ๆ ว่าไม่เสื่อม มันแน่ ก็ไม่เสื่อมจริง ๆ ส่วนปีนขึ้นไปข้าง หน้า ปีนขึ้นไปสูงขึ้นไป ๆ มันก็ปีนตก ๆ เพราะยังไม่ได้จังหวะไม่ได้ที่ของมัน มันยังไม่ชำนาญ ปีนขึ้นไปตกลงมา ๆ พอปีนขึ้นไปเต็มที่อีกติดบีบ ๆ อีกไม่เสื่อม แน่ะ มันรู้กันชัด ๆ เป็นขั้น ๆ ของมันอย่างนั้น แต่ใครอย่ามาคาดไม่ได้นะ พุดตามเรื่องความจริงของใครของเรา จะมาคาดไม่ได้

หลังจากนั้นจิตก็เป็นสมาธิแนว เอ้า กำหนดเมื่อไรเป็นสมาธิตลอดเวลาอยู่แล้วนี่จะว่าไง ยืนเดินนั่งนอนเป็นสมาธิอยู่ตลอด จิตสร้างฐานได้อย่างมั่นคงเหมือนกับหินภูเขาทั้งลูก จิตมันแน่นปิ้งเซียวแต่มันไม่ออกทางปัญญา มันติดสมาธินี้เสีย จึงได้ค้นทางด้านปัญญาเมื่อได้รับการดูตำราว่ากล่าวจากพ่อแม่ครูอาจารย์มันแล้ว จึงได้ออกพิจารณา เมื่อออกพิจารณาค้นคว้า ก็สมาธิมันพร้อมอยู่แล้วที่จะเป็นอุปกรณ์หรือเป็นเครื่องสนับสนุน แต่ปัญญามันไม่ทำงานเฉย ๆ เพราะฉะนั้นจึงเป็นปัญญาให้ไม่ได้

นี่เราก็แน่ใจว่าสมาธิจะเป็นขนาดไหนก็ตามเถอะ ถ้างงไม่ได้ใช้ปัญญาออกคิดแล้วสมาธิจะทำปัญญาให้เกิดขึ้นได้เองนี้ไม่มีทาง ว่างี้เลย เราเชื่อเพราะเราติดสมาธิมาตั้ง ๕ ปี ๖ ปี พอออกพิจารณาเท่านั้นมันก็คล่องแคล่วที่นี้ พิจารณาอะไรก็เพราะจิตไม่กั่วงลกับอะไรนี้ จิตมันอึดตัว จิตอยู่ในสมาธิจิตมีความสงบ ก็เรียกว่าจิตอึดตัวไม่หิวโหยอะไรกับอารมณ์อะไร รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ไม่มายุ้ง

มีแต่ความสงบ..จิต เย็นใจอยู่ตลอดเวลา ทีนี้เวลาเราออกทางด้านปัญญาจะพิจารณาในแง่ใด ๆ มันเป็นหน้าที่การงานแน่นจริง ๆ มันไม่ได้สนใจกับอะไร ตั้งหน้าตั้งตาทำงานนั้นจริง ๆ เพราะไม่หิวไม่โหย ไม่มีอะไรมาแย่งมาชิงเอาจิตดวงนี้ไปด้วยความหิวโหย มันไม่มี พิจารณาอะไรมันก็รู้แจ้งเห็นชัดโดยลำดับ ๆ เอ๊ะ ชอบกล ๆ จากนั้นก็พุ่งเลยที่นี้ เอละปัญญา นี่เราพิจารณาซิ เรื่องสติปัญญาที่แรกมันลุ่มลุกคลุกคลานอย่างนั้นแหละ ครั้นต่อมามันเปลี่ยนมา ๆ ด้วยความบำรุงส่งเสริมอยู่เสมอ ๆ ไม่หยุดไม่ถอย ไม่ละไม่ปล่อยไม่วางเป็นอย่างนั้น จนกลายเป็นสติปัญญาน้ำซบน้ำซึมไปเลย คือไหลรินอยู่ทั้งแล้งทั้งฝน น้ำซบน้ำซึมไปอย่างนั้น สติปัญญาอันนี้ก็เหมือนกัน

เมื่อเห็นคุณค่าของสติปัญญาแล้ว กับเห็นผลของสติปัญญาที่ทำงานขึ้นมา ในการแก้กิเลสตัดกิเลสนี้ตัดด้วยปัญญาทั้งนั้น สมาธิเป็นแต่เพียงว่ารวมตัวกิเลสเข้ามาอยู่ด้วยกันเข้ามาในวงแคบเท่านั้น แต่ไม่สามารถที่จะทำลายกิเลสได้ นี่รู้ได้ชัดขนาดนั้น ปัญญาที่

เดี่ยวเป็นผู้ชำระหรือตัดกิเลสได้เป็นประเภท ๆ ออกไปโดยลำดับเห็นประจักษ์กับใจ ที่นี้มันก็หมุนตัว ๆ ไม่มีกลางวันกลางคืน คั้นเรื่องร่างกายมี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อสุภะ อสุภะนี้มันเด่นมาก สำหรับตัวเองอสุภะนี้เด่นมากที่เดี่ยว กำหนดกายเจ้าของให้ป็นหนังไม่มี มีแต่เนื้อแดงไว้ ออกจากนั้นกำหนดจากนั้นมันก็พังกันลงไป ยังเหลือแต่ร่างกระดูก กำหนดจากร่างกระดูกให้มันขาดจากกัน มันก็ขาดลงไปโดยลำดับลำตากองอยู่ในดิน ความรวดเร็วของปัญญา จากนั้นมันยิ่งเร็ว

เราถึงเชื่อเรื่องการฝึกฝนอบรมนี้ นานไปมันคล่องตัวไป เช่นอย่างเขาฝึกหัดมวยก็เหมือนกัน จะเป็นแชมเปียนแชมเปียนมันไปจากล้มลุกคลุกคลานนั้นแหละ มันคล่องตัวแล้วก็ไปได้อย่างนั้น นี่ก็เหมือนกัน สติปัญญาคล่องตัวแล้วกิเลสก็อ่อนกำลังลงไป ๆ เวลาเราพิจารณานั้นเหมือนโลกไม่มีนะ มีแต่งานเราเท่านั้นไม่มีอะไรเข้ามาแทรกได้เลย จิตไม่ส่งไม่ส่ายไปไหน ตั้งหน้าตั้งตาทำงาน ทำด้วยความสนใจ ทำด้วยความอยาก รู้ยากเห็นอยากเข้าใจในสิ่งนั้นจริง ๆ แล้วมันก็พ้นไปไม่ได้

เมื่อจิตจดจ่อก็เหมือนกับน้ำไหลพุ่งลงทางเดียว มีกำลังมาก จิตมีหน้าที่ที่จะรู้จะเห็นจะพิจารณา ปัญญามีหน้าที่ที่จะพิจารณา จิตเป็นผู้รู้ตามเห็นตามปัญญาเป็นช่องเดียว ช่องเดียว ๆ ขาดทะลุ ๆ ไปเลย จากนั้นมันก็ทะลุไปได้

มันละเอียดจริง ๆ ก็คือเรื่องกามราคะ ถ้าหากว่าเป็นนิสสัยสุขเอาเผากินนี้อย่างไรก็ต้องสำคัญตน พอไปถึงขั้นละเอียด ขั้นมันนอนตัวมันหลบซ่อน หลบซ่อนจริง ๆ กามราคะแต่ก็อาศัยสติปัญญาค่อยเขี่ยขึ้นมาจนได้ จนเห็นชัดแล้วฆ่าได้ นี่อันหนึ่ง มันเป็นเคล็ดลับเราไม่พูดมากกว่านี้เดี่ยวจะไปหมายผู้ปฏิบัติ

ขั้นละเอียดเข้าไปกว่านั้นอีกก็คืออวิชา อันนี้ก็เคล็ดลับสำคัญอีกเหมือนกัน ทำให้ติดได้อย่างอมไม่รู้ตัวเลยละ อวิชชา ยิ่งกล่อมได้สนิท กล่อมได้กระทั่งสติปัญญาที่เป็นอัตโนมัตติ ใ้หนอนใจ แต่ไม่พ้น สติปัญญาอันนี้หมุนตัวอยู่ตลอดเวลา เดี่ยวก็มารู้ก็มาสะดุดจนได้ สะดุดแล้วก็หมุนตัวเข้าไปในตรงนั้นก็พังกันลง ทลายลงไปเลย นั่นละที่นี้มีอะไรเหลือ นั่นแหละเรียนโลกจบบจบบตรงนั้น เรียนสมมุติจบบจบบตรงนั้น จบบตรงอวิชา พังทลายลงไปจากใจ ไม่มีอะไรเหลือเลย

เหลือแต่ใจผู้บริสุทธิ์ล้วน ๆ เว้งว่างไม่มีอะไรเป็นเครื่องหมาย ไม่มีนิมิตอะไรเป็น
เครื่องหมายภายในจิตใจเลย เพราะไม่มีสมมุติ นั้นแหละมันรู้แท้ อันนี้แหละเรียนจบ
เรียนโลกจบจบตรงนี้ เรียนธรรมจบจบตรงนี้ โลกกับธรรมอยู่ด้วยกัน เรียนโลกจบก็
เรียนธรรมจบ โลกเป็นชั้น ๆ ขึ้นไปจนถึงอวิชชาที่ละเอียดที่สุดก็เป็นสมมุติ สมมุติก็
เรียกว่าโลกได้เหมือนกัน เมื่อเป็นสมมุติแล้วก็เรียกว่าโลกทั้งนั้นแหละ แยกเข้าไป ๆ
เอาจนเข้าใจถึงที่แล้วหมดไม่มีอะไรเหลือเลย ยังเหลือแต่ความเว้งว่างเป็นอิสระเสรี

อ้าว ดูอะไรดูได้เต็มหูเต็มตา ฟังได้ทุกอย่าง ใครจะตำหนิว่าดีก็ตามชั่วก็ตาม รูปจะเป็น
รูปชั่วร้ายหรือ รูปสวยรูปงามขนาดไหนก็ตามดูได้หมดที่นี้ นั้นแหละเรียกว่าอิสระ หูตากก็
เป็นอิสระเพราะใจเป็นอิสระ หูตาเป็นเพียงทางเดินของใจเท่านั้น ตา หู จมูก ลิ้น กาย
เป็นทางเดินของใจออกมาจากอายตนะภายในนี้ออกไปสู่อายตนะภายนอก รูป เสียง
กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เมื่อจิตใจปล่อยวางหมดเสียแล้ว สมมุติกับวิมุติไม่เข้ากันแล้ว
อยู่คนละฟากแล้ว ทำอย่างไรก็อย่างนั้น

คำว่าคนละฟากนี้ก็เหมือนข้อเปรียบเทียบ ยกขึ้นมาเฉย ๆ นะ จิตนั้นเราจะพูดว่าฟากนั้น
ฟากนี้ไม่ได้ รู้เด่นอยู่อย่างนั้นแหละ แต่เราจะว่าเป็นลักษณะใดพูดไม่ได้ อันนั้นไม่ใช่
สมมุติ สมมุติเราพอเทียบเคียงกันได้ แม้เช่นนั้นท่านก็ยังบอกว่าจิตบริสุทธิ์ ก็เป็น
สมมุติอันหนึ่งเหมือนกัน ถ้าไปเกี่ยวข้องกับธรรมชาติอันนั้น นิพพานบ้าง วิสุทธิจิตบ้าง
หากมีแต่ชื่อ ไปให้ชื่อทั้งนั้น ๆ นี่นะ ตัวจริงจริง ๆ ไม่เป็นอย่างนั้น โลกมีสมมุติก็ต้อง
ทำรุกรายป้ายทางไว้ให้เข้าอกเข้าใจกัน ท่านก็ว่าไปยั้งนี้ รู้ตัวเองแล้วไม่มีปัญหาละ
จะมีชื่อไม่มีชื่อไม่สนใจ ก็เหมือนกับเรารับประทานอิ่มเต็มที่แล้ว จะมีลักษณะท่าทาง
อย่างไรคนอิ่มอาหาร ความอึมนั้นเป็นลักษณะอย่างไรไม่จำเป็นต้องถามใคร ถึงจะ
อธิบายก็อธิบายไม่ถูก